

KAMU YÖNETİMİNDE DEĞİŞİMİN AFET YÖNETİMİ UYGULAMA ALANINA ETKİLERİ

Ali EKŞİ¹

Özet

Günümüz kamu yönetimi anlayışında, toplumun ihtiyacı ve tercihleri belirleyici olmakta, bireyin haklarına sahip çıkıp, sorunların çözümünde sorumluluk alması beklenmektedir. Çok aktörlü, birlikte hareket etmeyi içeren ve aktif katılımı özendiren yönetim yaklaşımı, güç ve yetkinin kullanımında tek merkezlikten, paydaşlarla paylaşılmasını gerektirmektedir. Bugün, müzakereci demokrasinin gelişmediği, insanı merkeze almak yerine dışlayan yönetimler; afetlerinde içerisinde yer aldığı önemli sorunlara karşı çözüm üretmemektedir. Kamu yönetiminde yaşanan değişimin etkilerini, afet yönetimi uygulama alanının tüm süreçlerinde görmek mümkündür. Afet yönetiminde etkinliğin sağlanması için çok aktörlü yapıların koordinasyon ve işbirliği içerisinde çalışması, afet zararlarının azaltılması için öncelikle toplumun ve bireyin direncinin artırılması gerekmektedir. Bu çalışmada, kamu yönetiminde yaşanan değişimin ve temel olarak da yönetimin, bütünsel afet yönetiminin aşamaları olan; risk yönetimi, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarına etkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler; Yönetişim, Afet Yönetimi, Risk Yönetimi, Olay Yeri Komuta Sistemi, Yardıma Bağımlılık Sendromu.

THE EFFECT OF CHANGES IN PUBLIC ADMINISTRATION ON DISASTER MANAGEMENT APPLICATION AREA

Abstract

In today's understanding of public administration, the needs and preferences of the public is decisive and it is expected that the public also takes responsibility in the solution of problems. The multi-participant governance approach including acting together and encouraging active participation requires that the power and authority is shared with the relevant parties from a single center. Today, governances in which deliberative democracy has not developed and where people are excluded instead of being taken into the center fail to generate solutions against significant problems including disasters. It is possible to observe the effects of the changes in public administration on all stages of disaster management application area. The multi-participant structures should operate in coordination and collaboration to provide an effective disaster management and the strength of the public and the individual should be increased in order to decrease the damages caused by disasters. The objective of this study is to evaluate the effects of the changes in public administration and in principal governance on disaster management stages of risk management, preparation, intervention and enhancement work.

Keywords; Governance, Disaster Management, Risk Management, Crime Scene Command System, Aid Dependency Syndrome.

Giriş

1980'lerde başlayan ve hızla yaygınlaşan siyasal, sosyal ve ekonomik değişim, devletin rolünü ve kamu yönetimini de etkilemiş, yeni kamu yönetimi anlayışı oluşmuştur. Bu yapı sonrasında çok aktörlü, birlikte hareket etmeyi öneren, aktif katılımı özendiren, yönetim yaklaşımını ortaya çıkarmıştır (Eroğlu, 2013:142). Yönetişimle birlikte, yönetim kültüründe bir dönüşüm sağlanmış, bu dönüşümün uygulama alanı bulabilmesi içinde klasik kamu yönetimi anlayışında yapısal değişiklikler olmuştur. Katılım, hukuk devleti, hesap verebilirlik, şeffaflık

¹ Yrd.Doç.Dr., Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Bornova-İzmir, a_eksi@yahoo.com

ve yaygın denetim, etkililik ve verimlilik, duyarlılık, adil yetki ve sorumluluk paylaşımı, yerindenlik ve uzlaşma kültürü ilkeleri ön plana çıkmış, bu idealler hem devletin hem de bireyin rolünün değişmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Gündoğan, 2013:30).

Yönetişimde, kamu idaresi, sivil toplum, birey ve diğer aktörler arasında ortaklıkların geliştirilmesi ile oluşturulan çok aktörlü yapılarla, etkileşimin ve sonrasında da uzlaşma hedefli müzakere ortamının oluşturulması hedeflenmektedir. Bugün artık, kamu idaresinin gücü ve yetkiyi tek başına kullanması yerine; birlikte düzenleme ve karar verme, birlikte yönetim, birlikte üretim ve en önemlisi de sorunlara karşı, kamu-sivil-özel işbirliği ile daha etkili çözümlerin üretilmesi amaçlanmaktadır. Yönetişim, devlet ve toplum arasında oluşturduğu yeni bir ilişki örüntüsü ile hem sorun çözme hem de fırsat yaratma anlamında önemli bir mekanizma haline gelmiştir (Shehrin, 2013:203; Keleş, 2013:67). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, sorunların çözümünde demokrasi ve yönetişimin geliştirilmesini en önemli araç olarak görmekte; demokratik yönetimin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması, sivil toplumun güçlendirilmesi, toplumun sorumluluk alması ve sorunlarının çözümüne müdahil olabilmesi için katılımcı demokrasi sistematığının işletilmesini önermektedir. Bugün afetlerle ilgili politikalarda yönetişim ilke ve yöntemlerinin uygulanması kaçınılmazdır (UNDP, 1997:2; Osborne, 2006:380).

Günümüzde devletin rolü, yönetmekten ziyade, yönlendirme üzerine odaklanmakta, birey edilgen ve korunmaya muhtaç bir konumdan çıkarak, kamusal alanda etkin ve eylemlerde bulunma gücüne sahip bir konuma gelmektedir. Artık yönetim anlayışında, toplumun ihtiyacı ve tercihi belirleyici olmakta, bireyin ahlaki, hukuki ve siyasi haklarına sahip çıkması ve sorunların çözümünde sorumluluk alması esas olmaktadır. İnsanı merkeze almayan, korumayan, dışlayan yönetim sistemleri, günün ağır sorunlarına etkin çözüm üretememekte, yeni sorun alanlarının hatta krizlerin oluşmasına neden olabilmektedir (Gündoğan, 2013:35). Yönetim anlayışında oluşan bu değişim, hem küresel hem de yerel düzeyde en önemli sorunların başında gelen afetlerin yönetiminde de uygulama alanı bulmaktadır. İlk değişim, afet yönetiminin bütünlük kavramında oluşmuştur. Önceleri, risk yönetimi, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşan bir süreç yönetimini tanımlayan “bütünlük afet yönetimi” tanımı; günümüzde afet yönetiminin tüm aşamalarının paydaşlarla, yani yerel ve merkezi yönetim kademelerinin, özel sektörün, sivil toplumun ve bireyin katılımı ile yürütülmesini de ifade eder hale gelmiştir (Kadioğlu, 2008:9; Joyce, 2009:319).

Bu çalışmada, kamu yönetiminde oluşan değişimin ve temel olarak da yönetişimin, afet yönetimi uygulama alanına etkilerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada öncelikle kamu yönetimi disiplini ve afet yönetimi ilişkisi değerlendirilecek; sonrasında, kamu

yönetiminde değişimin, bütünleşik afet yönetiminin; risk yönetimi, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarına etkileri ayrı başlıklar halinde değerlendirilecektir.

1. Kamu Yönetimi Disiplini ve Afet Yönetimi İlişkisi

Kamu yönetimi disiplini, disiplinler arası etkileşimle üretilen bilginin; kamusal sorunların çözümüne yönelik değerlendirmeler yapılması ve stratejiler geliştirilmesi adına kullanıldığı akademik alandır. Kamu yönetiminin en önemli uğraş alanlarından birisi, kamusal sorun alanlarına yönelik, çok boyutlu çözüm önerilerinin oluşturulmasıdır (Eryılmaz, 2014:11). Bugün için gerek sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan ilişkisi, gerekse oluşturduğu yapısal hasarlar ve açığa çıkan sosyal maliyet nedeni ile kamusal sorun alanlarının en başında afetler gelmektedir. Bununla birlikte, yerel, bölgesel ve küresel risklerin artması, toplumları risk toplumlara haline getirmiş, önceleri karşılaşma olasılığı düşük olan kitlesel hasar oluşturabilecek olaylar, kentlerde gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Çok boyutlu risk değerlendirmeleri yapılmadan gerçekleştirilen kalkınma hamlelerinin oluşturduğu çevresel bozulmalar, doğal afetlerin doğrudan tetikleyicisi ya da yıkımı arttıran faktörü olmuştur. Bugün küresel terörizmin tırmanışındaki en önemli faktörlerden birisi, küresel iklim değişikliği olarak görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en büyük kitlesel göç hareketinin nedeni olan Suriye'deki iç savaşı, 2006-2010 yılları arasındaki yıkıcı kuraklığın tetiklediği tartışılmaktadır. Arttırılabilecek bu örnekler, kamu yönetimi disiplininin afetlerle çok boyutlu ilişkisini ortaya koymaktadır (Oksay, 2015:11).

Bugün için afet yönetiminde verilen hizmetlerin devamlılığı ve yeterliliği sıkça tartışma konusu olabilmektedir. Aslında afetlerde sunulan bu hizmetlerin neredeyse tamamı, kamu hizmetidir ve olağan dönemlerde sunulan hizmetlerin devamı niteliğindedir. Afet dönemlerinde sunulan hizmetlerin başarısı, o hizmetin olağan dönemlerde etkinliğine bağlıdır. Afet yönetiminde yaşanan sorunların ve başarısızlıkların çok önemli bir kısmı, ülkenin genel anlamda yaşadığı idari ve siyasi sorunların bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Olağan dönemde etkili ve etkin sunulamayan hiçbir hizmetin, afetlerin olağan dışı koşullarında etkili sunulması beklenmemelidir. Bu nedenle de kamu yönetimi, başarılı afet yönetimi için afet anlarında sunulan hizmetlerin olağan dönemlerde etkinliğinin sağlanması, afetlere yönelik kapasitenin artırılması ve olağan kapasitenin afet dönemlerinin olağan dışı koşullarına entegre edilmesi üzerine kurgulanmalıdır. Dolayısı ile kamu yönetimi disiplininde, afet yönetimi ile ilgili yapılan çalışmalar, kamu yönetiminin genel sorun alanlarının bir parçası olarak görülmelidir (Comfort, 2007: 191; Farazmand, 2014:800-801).

Afet yönetiminde ki başarısızlıklar, bugün için ülke yönetimlerinin başarısızlığı olarak görülmekte, başarılı uygulamalarda bir meydan okuma olarak yansıtılmaktadır. Birçok ülke için hem kendi ülkelerinde yaptığı başarılı afet yönetimi uygulamaları hem de uluslararası arenada yapmış oldukları; afet yaşamış başka bir ülkenin yardıma gitme ya da başka bir ülkede doğrudan yapılan operasyonlarla ilgili başarılar, yeni meydan okuma alanı olarak gösterilmektedir. Acil yardıma ihtiyacı olan vatandaşına, zamanında ve etkin hizmet götürmek, idare ile vatandaş arasındaki güven ilişkisini olumlu yönde etkilemektedir. Tüm bunların yanı sıra, afetlerin oluşması sonrası yapılması gereken müdahale ve iyileştirme çalışmaları; kamu kurumlarının, özel sektör ve sivil toplumun katılımıyla ürettiği hizmetler ile mümkün olmaktadır. Bu hizmetler, afet yönetimi performansını doğrudan etkilemekte olup, hizmetin etkililiği ve etkinliği için üretilecek bilgi ve akademik çalışmalar kamu yönetimi disiplinin ana konularını oluşturmaktadır. Tüm dünyada başarılı afet yönetimi için kamu yönetiminin başat rol oynayacağı daha fazla, çok disiplinli çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Leblebici, 2014:460; Ertürkmen, 2006:110-112).

Türkiye’de kamu yönetimi disiplini içerisinde, afet yönetimi ile ilgili çalışmalara yeterli önemin verildiğini söylemek mümkün değildir. 1999 Marmara depremlerinden sonra ilgi bir miktar artmış, kentleşme ve çevre sorunları kürsüleri eğitimlerinde afetlere yer verilmiş, lisansüstü tez çalışmaları yapılmaya başlanmış, çok az kamu yönetimi bölümünde “Afet Yönetimi Dersi” seçmeli ders olarak yer almış, alanın önde gelen kitaplarında afetlerle ilgili bölümler oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak yapılan çalışmalar sınırlı sayıda ve yüzeysel kalmış, daha çok mevzuat ve kurumsal değerlendirme çalışmaları üzerinde yoğunlaşmış, afetlerin yönetilebilirliği ile ilgili çok boyutlu sorgulamalar yetersiz kalmıştır. Alan yazını değerlendirildiğinde özellikle, teknik konuları kapsayan bütünlük çalışmalara karşı çekinceler dikkat çekicidir. Aslında afet yönetimine yönelik çalışmalar için alanın özü itibarıyla kamu yönetimi disiplini en uygun alan olarak görülmektedir. Afetselliği oldukça yüksek olan Türkiye’de, kamu yönetimi disiplini içerisinde afet yönetimi ile ilgili çok boyutlu çalışmaların artması, bürokrasinin de bu alanda daha doğru ve amaçlara uygun stratejiler geliştirmesini sağlayacak, yerel yönetimler başta olmak üzere yönetimin her kademesine ve topluma, afetlerle ilgili yeni vizyonların gelişmesine katkı sağlayacaktır. Kamu yönetimi akademisyenleri, afet yönetimi ile ilgili çalışmalarda daha cesur olmalı, gerektiğinde teknik konuları da kapsayacak bütünlük çalışmaları için işbirlikçi olmalıdır (Akyel, 2005:28; Şahin, 2011:342).

Afet yönetimi ile ilgili bilimsel çalışmaların; özellikle adında da “yönetim” olan çalışmaların, yönetim biliminin ilke ve yöntemleri ile oluşturulması beklenir. Ancak Türkiye’deki afet yönetimi ile ilgili akademik çalışmalar değerlendirildiğinde, farklı disiplinlerin afet yönetimi ile ilgili konuları kendi alanları içerisine çektiği ve bu farklı bilim

alaları içerisinde, yönetim kavramı da farklılaştırılarak işlendiği gözlenmektedir. Oysa olması gereken, farklı disiplinlerin kendi alanları içerisinde yer alan afet yönetimine bağdaşık konuları, yönetim alanına taşıyarak çok disiplinli çalışmalar yapmasıdır. Dünya literatürüne baktığımızda bunun daha çok böyle olduğu görülmektedir. Türkiye’de ise mühendislikle ilgili her alan, sosyal bilimlerle ilgili farklı alanlar ya da sağlık bilimleri ile ilgili alanlar, afet yönetimini doğrudan sahiplenip, afet yönetimi ile ilgili çalışmalarını kendi alanları içerisinde farklı boyutlarda çalışmaktadırlar. Bununla birlikte alanın asıl sahibi olması gereken kamu yönetimi bilim alanı içerisinde, birçok afet yönetimi bağlantılı konu, teknik kabul edilmekte ya da başka nedenlerle alan dışı görülmektedir. Bu da Türkiye’de afet yönetimi ile özellikle proaktif yönetim politikalarının ve stratejilerin gelişmesini zorlaştırmakta, afet yönetiminin en önemli sorun alanları olan şeffaflık, hesap verebilirlik, denetim ve ders çıkarma gibi konularda çözüm önerilerinin geliştirilmesi zorlaşmaktadır. Yine özellikle toplumun afetlere karşı direncinin artırılmasında kullanılabilir, katılım ve müzakerecilik gibi yöntemler yeterince tartışılmamaktadır. Afet yönetimi ile ilgili çalışmalarda akademi bürokrasiye yön verecekken, akademik çalışmalar bürokrasinin güdümünde kalmaktadır (Toprak, 2012: 424; Ekşi, 2016:674).

2. Kamu Yönetiminde Değişiminin Afet Yönetimi Uygulama Alanına etkileri

2.1. Risk Yönetimi Çalışmalarında Değişim

Risk yönetimi, bütünleşik afet yönetiminin ilk ve en önemli aşamasıdır. Afet yönetiminde temel hedef; kayıpların sonradan telafi edilmesi yerine, risk yönetimi ile olası zararı önceden engellemek ya da en aza indirmek olmalıdır. Günümüzde afetlerin değişen boyutu, teknolojik afetlerin görülme sıklığında ki artış ve insan faaliyetlerinin doğal afetlerin yıkıcılığında etkili olması, kalkınma ve risk yönetimi arasında ki ilişkinin daha ciddi tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Yıkıcı afetler, gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın önünde ki en önemli engeldir. Afetler bir toplumun, tüm kesimlerini aynı düzeyde etkilememekte, dezavantajlı gruplarda fiziki ve sosyal hasar daha ciddi hissedilmekte, gelir dağılımının bozulmasına ve yoksulluğun artmasına neden olmaktadır. Bir diğer taraftan da yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği, afetlere karşı toplumun direncini düşürmekte ve afetlerin toplumda daha büyük hasar oluşturmaya neden olmaktadır. Bu paradoksu yenmek için gelişmekte olan ülkeler kalkınmayı sürdürülebilir kılmak zorundadır. Ancak bunu yaparken afete karşı toplumun direncini arttırmak adına, ekonomi politikalarını sosyal politikalarla bütünleşik yürütmelidir. Avrupa Birliği kurucu antlaşmaları, yönetişim, ekonomik büyüme ve yoksullukla mücadelenin birbirine bağlantılı konular olduğunu vurgulamaktadır. Birleşmiş

Milletler Bin Yıl Bildirgesinde de gelişmenin ve yoksulluktan kurtulmanın ancak iyi yönetimle sağlanabileceği öngörülmektedir. Dolayısı ile günümüzde afetlerde risk yönetimi çalışmalarında, yönetimin ilkelerinin uygulama alanı bulması kaçınılmazdır (Keleş, 2013:63; Kapucu ve Gündoğan, 2013:282).

Afetlerin yıkıcılığı ile baş edemeyen yönetimler, afet yönetimini, çevre yönetimi ve sürdürülebilir kalkınmaya entegre ederek sürdürmektedir. Bununla birlikte, kalkınmada kamu yararının korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması adına, karar verme süreçlerine risk yönetiminin entegre edilmesi gerekir. Öncelikle risk yönetimi, riskli yatırımlardan vazgeçilmesi anlamına gelmemektedir. Aksine katma değeri yüksek riskli yatırımların, daha iyi bir risk yönetimi anlayışıyla yapılmasını sağlar ve ekonomik kaynakların korunmasına yardımcı olur. Kalkınma programlarının, afetlere karşı dayanıklı yürütülmesi ve risk yönetiminin teşvik edilmesi hem afet zararının azaltılmasına yardımcı olarak sürdürülebilir kalkınmaya katkı sunar hem de toplumda risk ve güvenlik kültürünün gelişmesini sağlayarak, toplumun afetlere karşı direncini artırır (VUSSC, 2007: 31; Güler, 2008: 41). Afetlere karşı direnci artan toplumlar; afetlerden daha az zarar görür, afetin oluşturduğu hasar ile başa çıkma yeteneği artar ve afet sonrasında olağan döneme daha kolay ve hızlı dönüş olur (Burnham ve Rand, 2008:30).

Kalkınma hedefli yapılan yatırımlarda, fiziki, sosyal ve ekonomik riskler oluşabilir. Bu riskler, afetleri tetikleyerek, olasılıklarını arttırabilir ya da kaçınılmaz olan bir afetin yıkıcılığını arttırabilir. Her ne kadar risk yönetimi çalışmalarının sıfır tolerans ve mümkün olduğunca riskten kaçınılması önerilse de, nükleer örneğinde olduğu gibi özellikle gelişmekte olan ülkelerde, bazı riskler tolere edilebilir olarak kabul edilir. Riskin tolere edilebilirliği, kabullenilen riskin kontrol altında tutulabilirliği, azaltılabilirliği ve riskin kabullenilmesi ile sağlanacak toplumsal fayda ile ilgilidir (USNRC, 2007:2; Ergünay, 2009:7). Burada karşımıza, risklerine rağmen alınan yatırım kararlarıyla sağlanacak toplumsal fayda ile birlikte oluşabilecek risklerin kabulüne kim karar verecek sorusu çıkmaktadır. Temsili demokrasi ve tek merkezli yönetim anlayışında karar verme, seçilmişlerin mutlak hakkı olarak görülmektedir. Ancak bu durumda, alınan kararlar toplumun geneli tarafından sahiplenmez, kutuplaşma artar, kamu otoritesi ile toplum arasında güven algısı olumsuz etkilenir. Kamusal kararlarda önerilerini ve kaygılarını ortaya koyabilecekleri bir mekanizması bulamayan toplum kesiminde temsiliyet sorunu oluşur. Bu sorunlar, toplumu afet gibi kriz anlarına karşı savunmasız kılar ve etkin bir afet yönetimi anlayışının oluşmasına engel olur. Risk oluşturan yatırımların karar verme süreçlerinde, katılımcı demokrasi araçlarının işletilmesi gerekir. Çünkü risk yönetiminde hiçbir denetim mekanizması, halkın doğrudan yapacağı denetimin yerine geçememektedir (Bilgen, 2012; Özyol, 2013).

Bugün risk yönetiminde, farklı aktörler arasında etkileşimin ve diyalogun açık olması önerilmektedir. “Avrupa Birliği Entegre Risk Yönetimi” anlayışı, birçok farklı sektörün ve farklı düzey yönetim kademesinin çoklu katılımı ve uzlaşılı hedefli müzakereleri üzerine kuruludur (Assmuth vd., 2010:3950). Katılımcı demokrasi anlayışında entegre risk yönetimi ön plana çıkmakta; bireyin kamusal kararlarla ilgili konuşma, irade oluşturma ve karar verme süreçlerinde etkili olma hakları bulunmaktadır (Keleş, 2013:63). Bugün halkın düşünce ve taleplerinden üretilen bilgi, en az uzmanların ürettiği bilimsel bilgi kadar önemli kabul edilmektedir. Katılım mekanizmalarının işletilmesi ile paydaşlar bir araya getirilerek karşılıklı bilgi alışverişi sağlanabilir, ortak bir sinerji yaratılabilir ve bu sinerji kamu yararına kullanılabilir. Artık günümüzde, risk oluşturan yatırımların toplumsal fayda ve olası risklerinin toplumla müzakeresi, yani “sosyal kabulün” sağlanması kaçınılmaz olarak görülmektedir (Genç, 2012:61; Okçu, 2012:13; Kapucu, 2012:38).

Sosyal kabul; “kamusal karar alma süreçlerine, karardan etkilenecek olan bireylerin, yerel halkın ve sivil toplumun demokratik araçlarla katılımının sağlanması, bu yolla toplumun konu hakkında bilgilendirilmesi, oluşabilecek olan kaygıların yönetilmesi ve çıkan kararın toplum tarafından sahiplenilmesi” olarak tanımlanabilir. Sosyal kabulün sağlanmasında, toplumsal faydalarla birlikte risklerle de ilgili toplumun bilgilendirilmesi ve bilgi edinme hakkının sağlanması gerekir. Bununla birlikte, halkın karar verme süreçlerine aktif katılım hakkı olmalı, endişelerini ve önerilerini idareye doğrudan iletebilmelidir. Sosyal kabul hedefli kamu politikalarını tercih etmek, krizlere karşı toplumsal direnci arttırmak ve kriz yönetimi başarısını arttırmak adına önemlidir (Palabıyık vd., 2010:197; Ekşi, 2013:135). Karar verme süreçlerine katılımın sağlanmasının, etkin bir risk yönetimi için diğer bir önemi de, bu yolla şeffaflığın, yaygın denetimin ve hesap verebilirliğin sağlanması ile kamu kararlarında toplumsal faydanın sağlanmasıdır. Günümüzün en etkin denetim aracı, yurttaşın doğrudan yapacağı denetimdir. Bununla birlikte, şeffaflık, denetim ve hesap verebilirlik katılımı ile doğrudan ilişkilidir ve katılım, kamu kararlarının toplumsal fayda için kullanılmasında en önemli araçtır (Gündoğan, 2013:39; Prieur, 2012:22).

Gelişmekte olan ülkelerde entegre risk yönetimi, yatırım süreçlerini geciktirici bir uygulama olarak algılanabilir. Özellikle müzakereci demokrasinin gelişmediği ülkelerde ön yargılı retçilik, yatırımlara karşı sosyo-politik bariyerler oluşturabilir. İdarenin bu bariyerlerden çekinmesi, katılım mekanizmalarını daha da kapatmasına ve giderek hiyerarşik bir yönetim modelini sahiplenmeye başlamasına neden olabilir. Bu durum da toplumda ki müzakere kültürünün ortadan kalkmasına ve uzlaşılı hedefi olmayan çatışmaların gelişmesine neden olur (Toprak, 2013). Ön yargılı retçilikle oluşacak olan bariyerlerin önüne geçmenin temel yolu açıklık, daha fazla etkileşim ve müzakeredir. Assmuth ve arkadaşları risk yönetimi

uygulamalarında, esnek ve daha şeffaf yaklaşımlar için risk iletişimi, müzakere ve yönetim ilkelerinin kullanımını tavsiye etmekte, bu yolla risk yönetiminde farklı bakış açılarından yararlanılarak, risk yönetiminde çok önemli olan öngörülerin geliştirilebileceğini savunmaktadır. Ayrıca, toplum tarafından riskli olarak algılanan yatırımlar hakkında, yeterli bilgilendirme yapıldığında ve bilgiye erişim hakkı verildiğinde, ön yargılar değişebilmekte ve sürdürülebilir kalkınmaya toplumsal destek artabilmektedir. Bugün, risk yönetiminde etkin bir yaklaşım geliştirebilmenin en önemli unsurlarından biride, demokratik müzakere süreçlerinin sürekli işletilmesi olarak görülmektedir (Assmuth vd., 2010:3950; Özyol, 2013).

2.2. Hazırlık Çalışmalarında Değişim

Hazırlık çalışmaları, afetin hasarına karşı oluşturulacak olan, hızlı ve etkili müdahale araçlarının önceden planlanmasını ve zamanı tam olarak tahmin edilemeyen afet anlarına karşı, eylemlerin her zaman hazır tutulmasını içerir. Afet yönetimi, oluşan hasar ve olağandışı koşullardan çıkış için her şeyin kamu idaresi tarafından yapıldığı anlayıştan, afet yönetiminden sorumlu kurumlarla birlikte; bireyin, sivil toplumun ve özel sektörün yeteneklerinin birleştirildiği anlayışa dönüşmüştür. Bu çok aktörlü yapı ile afete müdahalede etkinliğin sağlanabilmesi için rol ve sorumluluğu olan kurum, kuruluş ve bireyin koordinasyon içerisinde çalışması gerekir. Afet anlarında koordinasyonun sağlanabilmesi, iyi bir hazırlık süreci ile mümkündür. Hazırlık çalışmalarında, afet yönetiminin paydaşlarıyla sürekli iletişim sağlanmalı, işbirliği artırılmalı ve ortak çalışma deneyimi oluşturulmalıdır. Afet yönetiminde etkinliğin artırılması için güçlü organizasyon yapısı olan müdahale kurumlarıyla birlikte, bireyin ve toplumun sorunlarla başa çıkabilme yetenekleri de önemli hale gelmiştir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan “toplum destekli afet yönetimi” anlayışında, öncelikle birey güçlendirilmeli, afetlere karşı direnci artırılmalıdır (Ekşi, 2013:68).

Afete ilk müdahaleyi yapması beklenen, yerel müdahale sistemleridir. Ancak afetlerde yerel sistemler bozulur ve büyük afetlerde her türlü hazırlığa rağmen dış yardım gerekir (Burnham ve Rand, 2008:31; Kadioğlu, 2011:22). Büyük afetlerde, afet bölgesine etkin dış yardımın ulaşması, ilk saatlerde mümkün değildir ve genelde yönetim kapasitesini arttıracak kadar etkin dış yardımın ulaşması, 24 saatlik bir zamanı alır. Dolayısıyla büyük afetlerde özellikle ilk saatlerde, belki de ilk gün yerelde ayakta kalmış kapasite ve toplumun direnci müdahalede anahtar işlevi görür. Büyük afetlerin ilk anlarında, hiçbir ülke olaya müdahale alanına yeterli profesyonel desteği sağlayamaz. Başarılı afet yönetimi sistemi oluşturabilmiş ülkeler değerlendirildiğinde, yerel kapasitenin artırılmasındaki en önemli faktör gönüllülerin katkısı olarak görülmektedir (Heide, 1989:12; Vu ve Pant, 2008:101).

Afetlerde yaşanan deneyimler göstermiştir ki olağan durumlarda var olmayan bir kapasite ya da güç afet anında kullanılamaz. Bugün afete hazırlık çalışmalarında, tek başına afete yönelik çalışmaların yapılması yerine, mevcut olağan durumlarda kullanılan kapasitenin güçlendirilerek, bu kapasitenin afet yönetimine aktarılması daha kabul gören bir anlayış olmuştur. Gönüllülerin tek başına afet anları hedef alınarak organize edilmesi ve eğitilmesi, bu büyük gücün afetlerde etkin kullanımına yetmemekte, mutlak suretle olağan durumdaki kapasitenin içerisine entegre edilmeleri ve sistemin bir parçası haline getirilmeleri gerekmektedir. ABD’de olağan itfaiye kapasitesinin %70’i gönüllülerden oluşmaktadır. İlk müdahaleci olarak tanımlanan gönüllü acil yardım personelinin ve gönüllü itfaiyecilerin sayısı bir milyonu aşmıştır. Bu gönüllüler olağan sistemde de görev almakta, acil çağrı merkezi gerekli gördüğünde bu kişileri, insanlara yardım etmesi için yönlendirebilmektedir. Acil yardım sisteminde ki gönüllüler, aynı zamanda ABD bütçesinin her yıl milyarlarca dolar tasarruf etmesini sağlamaktadır (NVFC, 2014). Yine Kuzey Amerika ve Avrupa’da ki birçok ülkede gönüllü kuruluşların oluşturduğu ambulans ve itfaiye servisleri bulunmaktadır. ABD’de, eyaletlere göre farklılık göstermekle birlikte ambulans hizmetlerinin %23 ile %59’luk bölümü gönüllü ambulans servislerinden oluşmaktadır. Aslında profesyonel kapasitenin içerisinde yer almayan bu unsurlar, afet anları gibi olağan dışı durumlarda profesyonel dış yardım ulaşana kadar, yerel kapasitenin en önemli unsuru olmaktadır. Bu yolla bireyin hem afet gibi toplumun genelini ilgilendiren çok önemli bir sorun karşısında, sorumluluk ve inisiyatif alması sağlanmakta hem de afetlere karşı toplumun direnci arttırılmaktadır (Chapman vd., 2008:45).

2.3. Müdahale Çalışmalarında Değişim

Müdahale çalışmaları, afetten sonra oluşan olağan dışı durum ve hasar ile başa çıkabilme ve tekrar olağan döneme dönüş için alınması gereken önlem ve faaliyetleri kapsar. Afetin büyüklüğüne göre, ilk üç gün ile bir-iki aylık zamanı kapsayabilen çalışmaları içerir. Müdahale çalışmalarının amacı, hayat kurtarmak ve sürdürmek, çevreyi ve mülkiyeti korumaktır (Khan vd., 2008: 48). Bu amaçların yerine getirilebilmesi için, afetlerin ilk anlarında olay yerinin yönetimi çok önemlidir. Kıt kaynaklarla başarılı bir olay yeri yönetimi sağlayabilmek, ancak iyi hazırlık yapılmış, iyi planlanmış ve olay yerinde iyi organize olabilen yapılarla mümkündür. Afetlerde olay yeri yönetiminde, bir yönetim modeli olarak ABD Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA) tarafından 1970’li yıllardan beri “Olay Yeri Komuta Sistemi (OKS) kullanılmaktadır. Sistem dünyanın birçok farklı ülkesi tarafından da örnek alınmış ve çeşitli düzeyler de uygulanmaktadır. OKS afete müdahalede, olayı kontrol altına almak ve hayat, mülkiyet ve çevredeki varlıkları korumak adına, ortak hedef için çalışan birey ve kuruluşların çabalarını koordine etmek için komuta, kontrol ve koordinasyonu kapsayan bir yönetim modelidir (NWCG, 1994:4; TSO, 2008:7).

OKS, yukarıdan aşağıya hiyerarşik sayılabilecek bir model önermekte ve müdahale çalışmalarının merkezine, idareyi hatta birçok ülkede orduyu koymaktadır. Afetlerin getirdiği olağan dışı koşullar dikkate alınarak, afet yönetiminde, katı ve hiyerarşik bir yönetim anlayışının daha başarılı olacağı düşünülmektedir. Ancak yönetim anlayışında yaşanan değişimler, yukarıdan aşağıya katı hiyerarşik yönetim modelleri yerine, yatay ve işbirlikçi ortaklıkların kurulabildiği, esnek yönetim modelleri gerektirmektedir. İşbirlikçi ortaklıklar, daha âdemi merkeziyetçi bir anlayışla, kamu, özel sektör ve sivil toplumdaki birçok aktörün katılımını gerekli kılmaktadır. 40 yıla yakın bir süredir kullanılan ve örnek model olarak birçok ülkeye de ihraç edilen OKS, 2008 Katrina Kasırgası sonrası ABD kamuoyu tarafından önemli eleştirilere uğramış ve başarısız bulunmuştur. Başarısızlığın en önemli nedeni olarak da bir model olarak OKS'nin, yönetim anlayışında ki değişimin gerisinde kalması ve günün ihtiyaçlarını karşılayamaması olarak gösterilmiştir (Gable, 2013:381).

Geleneksel yönetimin komuta kontrol anlayışı içerisinde oluşturulan afet yönetimi, bugün krizlerin yönetiminde yeterince başarılı kabul edilmemektedir. Bununla birlikte, aşırı biçimsel yapılar, afet yönetiminde çok önemli olan esnekliğin önüne geçmekte, alınan kararların başarı ile yürütülmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Gable, afet yönetiminde etkinliğinin artırılması ve sorun alanlarının çözümü için “bütünleşik çoğulcu yönetişimin” acil yardım hizmetlerinin iyileştirilmesinde kullanılmasını önermektedir. Birçok farklı müdahale kurumu, özel sektör ve sivil toplumun beraber görev yapması gereken afet yönetiminde, bütünleşik çoğulcu yönetişim ile kurumlar arası koordinasyon artırılabilir ve çatışmalar azaltılabilir. Oluşturulacak olan işbirlikçi ortaklıklarla daha güçlü bir sinerji oluşturulabilir ve bu sinerji ile afet yönetiminin etkinliği artırılabilir (Gable, 2013:382; Ekşi, 2013:293).

2.4. İyileştirme Çalışmalarında Değişim

Afet sonrası oluşan hasar, etkilenen toplumun yaşam koşullarını olumsuz etkiler. Hayatta kalan mağdurlar, yakınlarını, yaşam ve çalışma alanlarını kaybeder. İyileştirme çalışmaları, toplumun afet öncesi asgari yaşam koşullarının yeniden kurulması amacıyla yapılan çalışmaları kapsar (Kadioğlu, 2008: 15). İyileştirme aşamalarının en önemli parçası, olağan döneme dönüşe kadar mağdurların temel ihtiyaçlarının yardımlarla karşılanmasıdır. Klasik yönetimde, afet mağdurlarına ulaşabilmek yeterliyken; artık günümüzde afet yardımları konusunda uluslararası standartlar gelişmiş, etik değerler oluşmuştur. Yardımlar, mağdurların ihtiyaçları merkeze alınarak, ayrımcılık veya kayırmacılık olmadan, insan onuru korunarak yapılmalıdır. Yardımlarla ilgili idare ile mağdur arasında çift yönlü iletişim ağları oluşturulmalı, mağdurlara yardımlarla ilgili bilgilendirmeler yapılmalı, mağdurların kamu

kurumlarına ve yardım kuruluşlarına görüş bildirebilmeleri için fırsat tanınmalıdır (Özşahin, 2009:8).

Yardımlar geçmişte, mağdurların fiziki güvenliğinin sağlanması, beslenme, sağlık ve barınma hizmetleri üzerine kurgulanırken, artık günümüzde politikalar bu temel ihtiyaçlarla birlikte, en kısa sürede toplumun kendi kendisine yeterliliğinin sağlanması üzerine kurgulanmaktadır. Uzun yıllar sürdürülen doğrudan yardımlar, afet sonrası üretim ve ticaret hareketinin yeniden canlanmasını geciktirdiği gibi, toplumda “yardıma bağımlılık sendromuda” oluşturabilir. Gelişmekte olan ülkelerde büyük afetler sonrası, mağdurların bir kısmı geçici yerleşim alanlarını uzun yıllar terk etmek istememekte, temel ihtiyaçların yardımlarla uzun yıllar sağlanması için idareye baskı oluşturabilmektedir. Yardıma bağımlılığın salt mağdurlar tarafından oluşturulduğunu düşünmek, sorunun çözümüne yardımcı olmaktan ziyade, çözüm yollarının bulunmasını da zorlaştırabilir. Afet sonrası yardımlar ilk günden itibaren, insanların kendi kendine yeterliliğini ve kendi kazançları ile geçimlerini sağlayabileceği sistemlerin kurulması üzerine olmalıdır. Afet öncesinde üretim ve ticaret sistemleri korunmalı, afetlere karşı direncin artırılması için sigorta sistemleri başta olmak üzere risk transfer yöntemleri aktif hale getirilmelidir. Afet sonrası ise bozulan üretim ve ticaret sisteminin yeniden kurulması ve altyapının en az afet öncesi seviyeye getirilmesi idarenin en önemli sorumluluklarından olmalıdır (Freydooni, 2007).

Yaşanmış büyük afetler sonrası, son yıllarda artan uluslararası yardımlaşma, ülkeler arasında etkileşim sağlamış, önyargıların aşılmasını kolaylaştırmıştır. Yıllarca süren siyasi krizler, afet sonrası yardımlaşma ile başlayan diyalog ortamı ile yumuşayabilmektedir. 90’lı yıllar boyunca gerilimin zirve yaptığı Türk-Yunan ilişkileri, 1999 yılında “17 Ağustos Marmara” ve “7 Eylül Atina” depremleri sonrası karşılıklı yardımlaşma ile iyimser bir boyut kazanmıştır. 2011 Van Depremi sonrası ilk yardım teklif eden ülkelerden biri, “Mavi Marmara Krizi” ile ilişkilerin kopma noktasına geldiği İsrail olmuştur. 2011 “Tohoku Depremi ve Tsunamisi” sonrası, Japonya’ya ilk yardım ulaştıran ülkelerden biri, tarih boyunca aralarında siyasi krizlerin hiç bitmediği Çin Halk Cumhuriyeti olmuştur. Bugün, afetler sonrası uluslararası yardımlaşma bir etkileşim aracı olmuş ve küresel yönetişimde özel bir konum elde etmiştir (Kohen, 2011; Ünay, 2007:349).

Sonuç

Kamu yönetimi disiplini ile afet yönetimi bilim alanının çok boyutlu etkileşimi söz konusudur. Dolayısıyla, kamu yönetimi disiplini içerisinde oluşacak gelişmeler ve değişimler, afet yönetimi anlayışını da doğrudan etkilemektedir. Kamu yönetimi disiplini özü itibari ile afet

yönetimi ile ilgili çok disiplinli çalışmalar için en uygun alan olarak görülmektedir. Türkiye’de, kamu yönetimi disiplini içerisinde afet yönetimi ile ilgili çok boyutlu çalışmaların yetersizliği ve farklı disiplinlerde afet yönetimi ile ilgili yapılan çalışmaların yönetimin ilke ve prensiplerini yeterli yansıtması, afet yönetimi pratiğinde de proaktif politikaların yeterince olgunlaşmamasına neden olmakta, etkililik ve etkinliği olumsuz etkilemektedir. Kamu yönetimi disiplini içerisinde afet yönetimi ile ilgili çalışmaların artması, amaçlara uygun stratejilerin geliştirilmesi ve yönetimin başarısı adına önemli görülmektedir.

Günümüzde, afet anları gibi karmaşık sorunlar karşısında, klasik kamu yönetiminin katı, hiyerarşik ve idare merkezli araçlarını kullanan ülkelerde, başarılı yönetim mekanizmaları oluşturmak zordur. Müzakereci demokrasiden uzak, idareyi merkeze alan ve toplumun karar verme süreçlerine katılımını engelleyen ya da zorlaştıran yönetimler, toplum ile doğru iletişim kanalları kuramaz, krizlere karşı savunmasız olur ve dahası krizden çıkış için gerekli stratejileri üretemezler. Kamu yönetiminde değişim, bütünleşik afet yönetiminin süreçlerini de etkilemiştir. Artık afet yönetiminde etkinliğin sağlanması için idare merkezli katı hiyerarşik yönetim anlayışından; bireyi merkeze alan, yatay ve işbirlikçi ortaklıkların kurulabildiği, esnek yönetim modellerine geçiş sağlanmıştır. Afetlerin hasarından korunmak için afet yönetiminden sorumlu kurumsal yapılarla birlikte, toplumun direncinin artırılması ön plana çıkmıştır. Afete dirençli toplumlar için birlikte yaşam ve uzlaşma kültürünün güçlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu yolla sorunlar karşısında toplumun ve dolayısıyla kamu yönetiminin dayanıklılığı artar, sorun çözme kapasitesi güçlenir ve afet gibi kriz durumlarına karşı direnç oluşur.

Gelişmekte olan ülkelerde, afetlerin birleştirici etkisi katılımcı demokrasi anlayışının yerleşmesi ve uzlaşma kültürünün gelişmesi için fırsat olarak görülmelidir. Afetler günümüzde, sürdürülebilir kalkınmanın önünde ki en önemli engellerden olup, toplumda hiçbir bireyin sorumluluktan kaçamayacağı bir alandır. Risk yönetiminin karar alma süreçlerine entegre edilmesi ve bu süreçlere toplumun katılımının sağlanması, ortak çıkar için bir araya gelmeyi sağlayarak, arzu edilen etkileşimin oluşmasını sağlayabilir. Etkileşim ile kutuplaşma ve ötekileştirmenin önüne geçilebilirse, çatışma alanlarından sıyrılarak işbirlikçi ortaklıklar oluşturulabilir. Bugün sürdürülebilir kalkınmanın en temel koşullarından birisi, müzakereci demokrasinin gelişmesidir. Ancak bu yolla gerçek anlamda bir risk yönetimi oluşturulabilir ve toplumun afetlere karşı olan direnci artırılabilir. Afetlerin oluşturduğu hasarın, yoksulluğu ve gelir dağılımı adaletsizliğini arttırmasının önüne geçilerek, sürdürülebilir kalkınma sağlanabilir. Afet yönetimi çalışmalarının, müzakereci demokrasinin gelişimi için fırsata dönüştürülmesi mümkündür. Bunun en önemli göstergesi de, küresel yönetimde birbirleriyle ciddi sorunları olan ülkelerin bile, afetler sonrası etkileşim alanı bulmaları ve ilişkilerini normalleştirebilmeleridir.

KAYNAKÇA

- Akyel, R. (2005). Türkiye Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.14(1):15-30.
- Assmuth, T., Hildéna, M. and Benighaus, C. (2010). Integrated risk assessment and risk governance as socio-political phenomena: A synthetic view of the challenges. *Science of the Total Environment*. 408 (2010) 3943–3953.
- Bilgen, S. (2012). Katılımcılık ve Temsiliyet. <http://www.oed.org.tr/oed/images//katilimcilik-temsiliyet.pdf>, (11.04.2016).
- Burnham, G.M. and Rand, E.C. (2008). *Disaster Definitions, Public health guide for emergencies*. Rosemarie North/International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Geneva. Switzerland.
- Chapman, S.A., Lindler, V., Kaiser, J.A., Nielsen, C., Bates, T., O'keefe, L.H. et al. (2008). *EMS Workforce for the 21st Century: A National Assessment, Final Report*. National Highway Traffic Safety Administration Office of Emergency Medical Services. USA.
- Comfort, LK. (2007). Crisis Management in Hindsight: Cognition, Communication, Coordination, and Control. *Public Administration Review*. 2007(Special Issue):189-197.
- Ekşi, A. (2013). *Nükleer Kaza ve Saldırılarda Bütünleşik Kriz Yönetimi*. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Ekşi, A. (2016). Toplum Tabanlı Afet Yönetimi Modeline Yerelleşme-Merkezileşme Tartışmalarının Etkisi. Yerelleşme/Merkezileşme Tartışmaları. 9. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. TODAİE. Ankara. ss:672-688.
- Ergünay, O. (2009). Doğal Afetler ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Deprem Sempozyumu*. 11-12 Kasım 2009. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.
- Eroğlu, T.H. (2013). Kamu Yönetiminde Hiyerarşi, Ağ, Piyasa ve Aktörler Düzleminde Yönetişim (Ed. M.A.Çukurçayır-H.T.Eroğlu). *Yönetişim*. Çizgi Kitapevi, Konya, s.141-168.
- Ertürkmen, C.(2006). Afet Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı*. Ankara.
- Eryılmaz, B. (2014). Kamu Yönetimi (7. Baskı). Umuttepe Yayınları. Kocaeli.
- Farazmand, A. (2014). Crisis and Emergency Management: Theory and Practice. CRC Press. New York. USA.
- Freydooni, B. (2007). Disaster Management Ethics. <http://www.slideserve.com/jalen/disaster-management-ethics>, (23.11.2015).
- Gable, L.A. (2013). *Evading Emergency: Strengthening Emergency Responses Through Integrated Pluralistic Governance*. Wayne State University Law School Legal Studies Research Paper Series.
- Genç, F.N. (2012). Yönetişim, Yönetime Katılma ve Farklı Katılım Türleri (Ed. F.N.Genç). *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*. Ekin Basım Yayın. Bursa. s. 47-86.
- Güler, H.H. (2008). Zarar Azaltmanın Temel İlkeleri, *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. JICA Türkiye Ofisi Yayınları No: 2. Ankara. s. 35-50.
- Gündoğan, E. (2013). Yönetişim: Kavram, Kuram ve Boyutlar (Ed. M.A.Çukurçayır-H.T.Eroğlu). *Yönetişim*. Çizgi Kitapevi. Konya. s.15-56.
- Heide, E.A. (1989). Disaster Response. http://www.coe-dmha.org/Media/Disaster_Response_Principals.pdf, (15.03.2016).
- Joyce, K.E., Wright, K.C. and Samsonov, S.V. (2009). Remote sensing and the disaster management cycle. *Advances in Geoscience and Remote Sensing*. India, pp. 317-346.
- Kadioğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, JICA Türkiye Ofisi Yayınları No: 2, Ankara, s. 1-34.

- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını. İstanbul.
- Kapucu, N. (2012). Sivil Toplumun Kamu Politikalarına Etkin Katılımı: Yeni Kamu İşletmeciliğinden Yönetişime Geçiş ve Devlet-Birey ilişkileri (Ed. F.N.Genç.). *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*, Ekin Basım Yayın, Bursa, s.31-46.
- Kapucu, N. ve Gündoğan, E. (2013). Yönetişim, Ekonomik Kalkınma ve Demokrasi (Ed. M.A.Çukurçayır-H.T.Eroğlu). *Yönetişim*. Çizgi Kitapevi. Konya. s.265-294.
- Keleş, R. (2013). Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım (Ed. M.A.Çukurçayır-H.T.Eroğlu). *Yönetişim*. Çizgi Kitapevi. Konya. s.57-70.
- Khan, H., Vasilescu, L.G. and Khan, A. (2008). Disaster Management Cycle – A Theoretical Approach. *Management and Marketing*. 6(1): 44-50. <http://www.mnmk.ro/documents/2008/2008-6.pdf>, (12.09.2015).
- Kohen, S. (2011). Deprem ve Diplomasi. Milliyet Gazetesi. http://cadde.milliyet.com.tr/2011/06/27/YazarDetay/1456056/Deprem_ve_diplomasi, (24.06.2014).
- Leblebici, Ö. (2014). Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(2):457-477.
- NVFC (National Volunteer Fire Council) (2014). Volunteer as a First Responder. <http://www.nvfc.org/about-the-nvfc>, (21.12.2015).
- NWCG (The National Wildfire Coordinating Group) (1994). History Of Ics. Incident Command System National Training Curriculum. <http://www.nwcg.gov/pms/forms/compan/history.pdf>, (20.06.2014).
- Okçu, M. (2012). Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram: Yönetişim (Ed. F.N.Genç.). *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*, Ekin Basım Yayın, Bursa, s. 9-30.
- Oksay R. (2015). İklim Değişikliği ve Terör. *Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji*. 1497:10-11.
- Osborne, SP. (2006). The New Public Governance? *Public Management Review*. 8(3):377-387.
- Özşahin, A. (2009). *Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi*. SPHERE Projesi, Sena Ofset, İstanbul.
- Özyol, A. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma ve Katılımcı Demokrasi”. <http://www.bpw-turkey.org/eklentiler/surdurulebiliralkinmavekatilimcidemokrasi.doc>, (01.12.2015).
- Palabıyık, H., YAVAŞ, H. ve AYDIN, M. (2010). *Nükleer Enerji ve Sosyal Kabulü*. USAK Yayınları, Ankara.
- Prieur, M. (2012). *Ethical Principles on Disaster Risk Reduction and People’s Resilience. European and Mediterranean Major Hazards Agreement (EUR-OPA)*. Council of Europe. Strasbourg.
- Shehrin, P.K. (2013). Kent Yönetimi ve Planlamada Yönetişim (Ed. M.A.Çukurçayır-H.T.Eroğlu), *Yönetişim*, Çizgi Kitapevi. Konya. s.201-222.
- Şahin, Y. (2011). Kentleşme Politikası (2. Baskı). Murathan Yayınevi. Trabzon.
- TSO (The Stationery Office) (2008). *Fire Service Manual, Fire Service Operations*. The Stationery Office, London. United Kingdom.
- Toprak, Z. (2012). *Çevre Yönetimi ve Politikası* (3. Baskı). Albi Yayınları. İzmir.
- Toprak, Z. (2013). “Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum”. *Ortadođu ve Sivil Toplum Diyalogu Çalıştayı*. 6-7 Nisan 2013. Gaziantep.
- UNDP (1997). United Nations Development Programme, Reconceptualising Governance. Discussion Paper 2. New York: Management Development and Governance Division.
- USNRC (2007). *Fact Sheet on Probabilistic Risk Assessment*. U.S. Nuclear Regulatory Commission <http://www.nrc.gov/reading-rm/doc-collections/fact-sheets/probabilistic-risk-asses.html>, (18.12.2015).

Ünay, B. (2007). Türk Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslar arası İlişkiler Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Vu, A. and Pant, A. (2008). *Public health guide for emergencies*. Rosemarie North/International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Geneva. Switzerland.

VUSSC (2007). *Introduction to Disaster Management. Commonwealth of Learning*. Vancouver. Canada, http://www.col.org/SiteCollectionDocuments/Disaster_Management_version_1.0.pdf, (21.03.2016).